

MICHAŁ BUŁHAKOW

MISTRZ

i MAŁGORZATA

TESIŃSKIE DIVADLO

SCENA POLSKA

Michał Bułhakow

MISTRZ I MAŁGORZATA

*Przekład IRENA LEWANDOWSKA, WITOLD DĄBROWSKI
Adaptacja sceniczna i reżyseria BOGDAN KOKOTEK*

*Scenografia KRZYSZTOF MAŁACHOWSKI
Muzyka ZBIGNIEW SIWEK
Choreografia KATARZYNA ANNA MAŁOLEPSZA*

SPEKTAKL ZREALIZOWANO PRZY WSPARCIU FINANSOWYM MINISTERSTWA KULTURY RC.
57. SEZON SCENY POLSKIEJ TD

PREMIERA 13 PAŹDZIERNIKA 2007 R.

*Dyrektor TD KAROL SUSZKA
Dyrektor d.s. ekonomicznych IRIS HECLOVÁ
Kierownik artystyczny SP BOGDAN KOKOTEK
Kierownik literacki SP JOANNA WANIA*

OBSADA:

Mistrz
GRZEGORZ WIDERA
Małgorzata
MAŁGORZATA PIKUS
Woland
KAJETÁN PÍSAŘOVIC (*gość.*)
Korowiów
KATARZYNA WOJCZYK
Asasello
MARIUSZ OSMELAK
Behemot
ANNA KONIECZNA
Hella
AGATA HŁADÍK* /
/ IZABELA KAPIAS (*gość.*)
Michał Berlioz
RUDOLF MOLIŃSKI
Iwan Bezdomy
JAKUB TOMOSZEK
Annuska, Siostra, Madame Jacques,
Żona Apollonowicza
ANNA PAPRZYCA
Poncjusz Pilat
RYSZARD MALINOWSKI
Jeszua Ha-Nocri, Widz I
DARIUSZ WARAKSA
Kajfasz, Profesor, Monsieur Jacques,
Arkadiusz Apollonowicz
RYSZARD POCHROŃ
Afrianusz, Tajniak,
Hrabia Robert, Widz II
JANUSZ KACZMARSKI
Siostra, Frieda
LIDIA CHRZANÓWNA
Stiopa Lichodiejew, Strauss
KAROL SUSZKA
Nikanor Bosy,
prezes spółdzielni mieszkaniowej
PAWEŁ NIEDOBA
Signora Tofana
IWONA BAJGER

* uczennica Polskiego Gimnazjum w Czeskim Cieszynie

Inspicjent, sufler IWONA BAJGER

MICHAŁ AFANASJEWICZ BUŁHAKOW

(ur. 3 maja 1891 w Kijowie, zm. 10 marca 1940 w Moskwie)

Jego ojciec, Afanasij Iwanowicz, był profesorem Kijowskiej Akademii Duchownej. W czerwcu 1909 roku Michaił rozpoczął studia medyczne, w czasie których w 1913 roku poślubił Tatianę Łappę. W 1916 został zmobilizowany do wojska i skierowany do miejscowości Nikolskoje w guberni smoleńskiej. Prowadził tam z małżonką szpital. W 1917 roku został przeniesiony do Wiaźmy, gdzie zaczął pisać. Pierwszym płodem literackim było autobiograficzne opowiadanie *Morfina*, ukończone w 1927 roku. W 1918 roku zdemobilizowany Bułhakow wrócił do Kijowa. Rok 1919 to praca nad *Zapiskami młodego lekarza*. We wrześniu 1921 roku Bułhakowowie przyjeżdżają do Moskwy.

Trzydziestoletni Bułhakow, walcząc z ciągłym brakiem pieniędzy szuka pracy, o którą niezmiernie trudno. Jest konferansjerem w małym teatrzyku, współpracownikiem gazety „Raboczij“, reporterem i kronikarzem. Kontynuuje pisanie *Notatek na mankietach*. 2 lutego 1922 roku dowiaduje się o śmierci matki, która ma decydujące znaczenie dla powieści *Biała gwardia* zredagowanej ostatecznie w roku 1923 i pomysła-

nej przez pisarza jako pomnik pamięci matki.

Z początkiem lat dwudziestych Bułhakowowie zostają zakwaterowani w lokalu nr 50 w kamienicy przy ul. Bolszaj Sadowoj 10. Mieszkanie to, utożsamiane ze słynnym mieszkaniem nr 50 z *Mistrza i Małgorzaty*, staje się też inspiracją licznych opowiadań. Wiosną 1922 roku Bułhakow zaczyna regularną współpracę z berlińskim pismem „Nakanunie“ (z Osipem Mandelsztamem, Sergiuszem Jesieninem), gdzie w latach 1922-24 publikuje fragmenty *Białej gwardii*, *Zapisków młodego lekarza*, wybór *Notatek na mankietach*, reportaże. W 1924-25 powstają dwa utwory science-fiction – *Fatalne jaja* oraz *Psie serce*. Ten drugi, skonfiskowany podczas rewizji w mieszkaniu autora, został mu za wstawiennictwem Gorkiego zwrócony po dwóch latach – publikacji doczekał się dopiero w 1987 roku.

Wiosną 1923 Bułhakow otrzymał stałą pracę jako redaktor „Gudoka“ – organu Związku Kolarzy – do którego napisał około 100 felietonów. W tym okresie poznał Lubow Jewgieniewnę Biełozierską, dla której opuścił żonę w 1924 roku.

W 1928 roku rozpoczął pracę nad pierwszym wariantem *Mistrza i Małgorzaty*. Rok później wszystkie sztuki Bułhakowa zeszły z afisza. Nie dopuszcza się do druku jego prozy, w prasie antybułhakowska nagonka przybiera na sile. W 1932 roku Bułhakow żeni się z Heleną Siergiejewną Szyłowską.

Stalin umożliwił Bułhakowowi zatrudnienie w charakterze asystenta reżysera w Teatrze Artystycznym oraz pracę konsultanta w Teatrze Młodzieży Robotniczej. Równoległe do pracy dla teatru Bułhakow kontynuuje pisanie *Mistrza i Małgorzaty*. W roku 1934, na zamówienie Teatru Satyry powstaje sztuka *Iwan Wasiliewicz* – rzecz o przeniesieniu Iwana Groźnego w czasy współczesne pisarzowi. Rok 1934 przynosi Bułhakowowi kolejny wielki wstrząs – po złożeniu podania o pozwolenie wyjazdu za granicę pisarz dostaje oficjalną odmowę. Wiosną 1935 roku powstaje pierwsza wersja sztuki *Aleksander Puszkina*, kontynuacja *Iwana Wasiliewicza*. Po krótkiej podróży do Kijowa wiosną 1936 roku Bułhakowowie wyjeżdżają pod Władykaukaz. Jeszcze jesienią 1936 roku Bułhakow podejmuje na nowo zapiski rozpoczęte w 1929 zatytułowane *Tajemnemu przyjacielowi*, nadaje im nowy znamieny tytuł *Notatki nie-*

boszczyka, które cenzura dopuści do druku w latach 60. Pod koniec 1937 Bułhakow odkłada na zawsze *Notatki nieboszczyka* i postanawia ukończyć swoją wielką powieść. Szósta wersja książki ma już ostateczną strukturę i tytuł *Mistrz i Małgorzata*.

Jesienią 1939 roku wyjeżdża z żoną do Leningradu i tam odczuwa pierwsze oznaki choroby: gwałtowne bóle głowy i półślepotę. Diagnoza niebawem będzie jednoznaczna: nerczyca. Jako lekarz i świadek śmierci swojego ojca na tę samą dolegliwość, Bułhakow nie ma wątpliwości co do swojej przyszłości – ma świadomość, że pozostało mu sześć miesięcy życia. Stan zdrowia na przemian pogarsza się i poprawia. Przez cały czas są przy nim żona i przyjaciele. Do lutego 1940 pisarz dyktuje ostatnie poprawki do *Mistrza i Małgorzaty*.

Michaił Bułhakow zmarł 10 marca 1940 roku. Spoczął w Moskwie na cmentarzu Nowodiewiczym w kwaterze MChAT-u graniczącej z kwaterą Teatru Wielkiego. 15 marca „Litieraturnaja Gazieta“ pisała w nekrologu o twórcy „bardzo wielkiego talentu i wspaniałego kunsztu, który przeszedł trudną i skomplikowaną drogę i wejdzie do historii literatury jako wybitny i oryginalny mistrz“ – zmarły Bułhakow wydał się już całkiem bezpieczny.

Z LISTÓW BUŁHAKOWA DO PRZYJACIÓŁ

Po premierze *Bratja Turbiny* w 1920 r.: „W teatrze krzyczano AUTOR! i klaskano do upadłego. Kiedy wywoływało mnie po drugim akcie, wychodziłem z mieszanymi uczuciami. Patrzyłem w rozterce i myślałem: przecież spełniło się moje marzenie, ale jakże karykaturalnie; zamiast moskiewskiej sceny – prowincjonalna, zamiast dramatu o Aloszy Turbinie, który sobie wymarzyłem – pośpiesznie sfabrykowanym niedojrzały utwór.”

W 1932 roku przyszła zgoda na wznowienie w MCHAT-cie *Dni Turbinów*:

„Aktorzy tak się denerwowali, że zarazili i mnie. Ze zdenerwowania bledli pod szminką, ich ciała pokrywały się potem, w oczach mieli ból, napięcie, nieme pytanie. W tym momencie zjawiał się goniec w postaci kobiety. Ostatnio wyostrzyła się we mnie do najwyższego stopnia bardzo utrudniająca życie zdolność odgadywania zawczasu, czego chce człowiek, który się do mnie zbliża. Widocznie pokrowce na moich nerwach zdarły się do reszty, a kontakt z moim psem nauczył mnie mieć się zawsze na baczności. Jednym

słowem, wiem, co mi ludzie powiedzą, i źle mi wiedzieć, że nie powiedzą mi niczego nowego. Nic niespodziewanego się nie zdarzy, wszystko jest wiadome. Starczyło mi spojrzeć w nienaturalnie uśmiechnięte usta i już

wiedziałem – poprosi, żeby nie wychodzić... Pani goniec powiedziała, że dzwonił K. S. i pytał, gdzie jestem i jak się czuję. Poprosiłem o przekazanie podziękowań – czuję się dobrze, jestem za kulisami i kiedy sala będzie mnie wywoływać – nie wyjdę. Jakże rozpromieniła się twarz pani goniec. Powiedziała, że zdaniem K. S. jest to bardzo mądra decyzja. Specjalnej mądrości w tym nie ma. To bardzo prosta decyzja. Nie mam ochoty ani na hołdy ani na wywoływanie, w ogóle nie chcę niczego, prócz tego, by mnie, na liłość boską, zostawiono w spokoju. W ogóle absolutnie niczego mi się nie chce. Kurtyna szła dwadzieścia razy. Aktorzy i znajomi zamęczali mnie później pytaniami – dlaczego nie wyszedłem? Co to za demonstracje? Okazuje się, że jeśli wyjdę, to będzie demonstracja, a jeśli nie wyjdę – też demonstracja. Nie wiem, nie wiem, co robić?”

AGATA HŁADÍK • MARIUSZ OSMELAK

ANNA KONIECZNA • JAKUB TOMOSZEK

MAŁGORZATA PIKUS • KATARZYNA WOJCZYK

ANNA KONIECZNA • KAROL SUSZKA

KAJETÁN PÍSAŘOVIC • ANNA KONIECZNA

JAKUB TOMOSZEK • ANNA PAPRZYCA • LIDIA CHRZANÓWNA • RYSZARD POCHROŃ

NAJWAŻNIEJSZE DZIELA:

NOTATKI NA MANKIETACH (1920-1922)
ZAPISKI MŁODEGO LEKARZA
CZERWONA KORONA (1922, *opowiadanie*)
DIABOLIADA (1924)
BIAŁA GWARDIA (1924)
FATALNE JAJA (1925)
MIESZKANIE ZOJKI (1925, *sztuka teatralna*)
PSIE SERCE (1926)
DNI TURBINÓW (1926, *sztuka teatralna*)
BIEG (1928, *sztuka teatralna*)
SZKARŁATNA WYSPA (1928, *sztuka teatralna*)
ZMOWA ŚWIĘTOSZKÓW (1929, *sztuka teatralna o Moliere*)
ADAM I EWA (1931, *sztuka teatralna*)
BŁOGOSTAN (1934, *sztuka teatralna*)
OSTATNIE DNI (1934, *sztuka teatralna o Puszkynie*)
IWAN WASILIEWICZ (1935, *sztuka teatralna*)
MISTRZ I MAŁGORZATA (1928-1940)

GRZEGORZ WIDERA • MAŁGORZATA PIKUS
RYSZARD MALINOWSKI

KAJETÁN PÍŠAŘOVIC

JAKUB TOMOSZEK • RUDOLF MOLIŃSKI • KAJETÁN PÍSAŘOVIC

MISTRZ I MAŁGORZATA

Mistrz i Małgorzata jest jedną z najpopularniejszych książek świata. Powieść Bułhakowa wielokrotnie wygrywała różne plebiscyty wśród czytelników na najlepszą powieść XX wieku czy najlepszą powieść w ogóle. W rankingu czytelników i ekspertów „Rzeczypospolitej” w 1999 roku została uznana za najważniejszą powieść XX wieku.

Nad *Mistrzem i Małgorzatą* Bułhakow pracował przez całe życie, od roku 1928 aż do śmierci w 1940, bez nadziei na publikację. Po raz pierwszy powieść została wydana

w miesięczniku „Moskwa” w 1966 roku, w wersji skróconej. Tekst integralny ukazał się w tomie *Romany* w 1973 r. Pierwsze polskie wydanie ukazało się w 1969 r.; pełna wersja powieści została opublikowana w roku 1980.

Popularność *Mistrza i Małgorzaty* zwiększyły także liczne adaptacje teatralne i filmowe. Ta wielka przypowieść o dobru, złu, o miłości, sztuce i naturze ludzkiej ma uniwersalną o ponadczasową wymowę – dlatego weszła na stałe do skarbnicy arcydzieł literatury.

W programie wykorzystano fragmenty książki Andrzeja Drawicza *Mistrz i diabeł*, wydawnictwo Znak, Kraków 1990 oraz fragmenty programu do spektaklu *Mistrz*

i *Małgorzata* z Teatru Współczesnego w Warszawie, premiera 1987 r.

GRZEGORZ WIDERA • MAŁGORZATA PIKUS

GRZEGORZ WIDERA • JAKUB TOMOSZEK • MAŁGORZATA PIKUS

GRZEGORZ WIDERA • MAŁGORZATA PIKUS

Kwiaty na premiery dostarcza firma
Jaromir a Marcela Pščolkovi
Hlavní třída 34 • Český Těšín
tel.: +420 777 714 071

Art Work

głos
GAZETA
POLAKÓW
W REPUBLICE
CZESKIEJ
ALUDU

DO KAŻDEJ POLSKIEJ RODZINY
INFORMACJE, PUBLICYSTYKA,
OGŁOSZENIA, SPORT
TEL. 558 731 766, SEKRETARIAT@GLOSLUDU.CZ

KLUB POLSKIEJ PRASY I KSIĄŻKI
KSIĘGARNIA

Danuta Wirth
ul. Czapka 7 ~ 737 01 Czeski Cieszyn
Godziny otwarcia:
Po-Pt 9.00-12.00 13.00-17.00
w soboty księgarnia nieczynna
tel.: 558 740226
ksiegarnia@polonica.cz

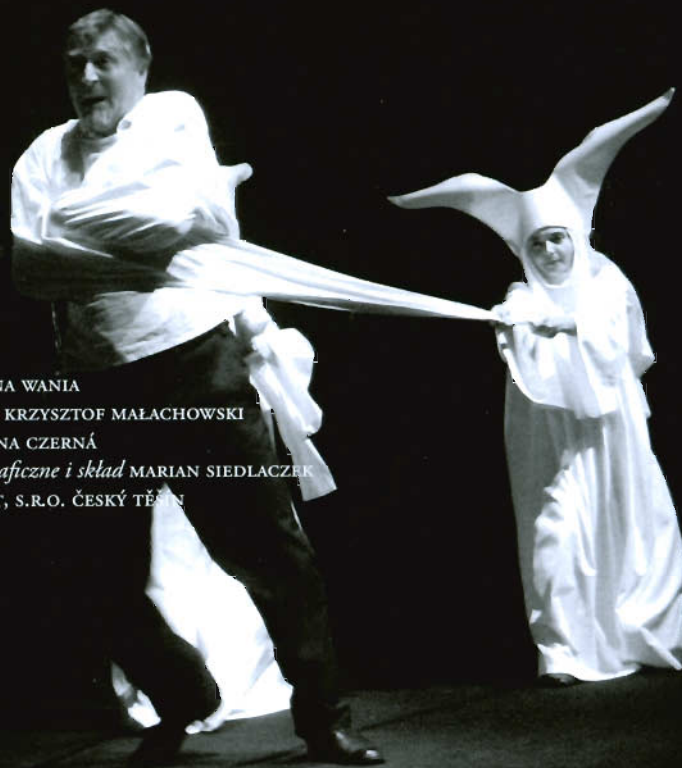
TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY

PARTNER TĚŠÍNSKÉHO DIVADLA

TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY, A.S., PRŮMYSLOVÁ 1000, 739 70, TŘINEC
TEL.: 558 531 111, FAX: 558 331 831, WWW.TRZ.CZ

kierownik działu organizacji widowni DAGMAR PAVLÍKOVÁ
kierownik pracowni artystycznych JIŘÍ JEŽ
kierownicy pracowni: elektryczno-akustycznej VLADIMÍR RYBÁŘ
ślusarsko-modelarskiej SOŇA NAVRÁTILOVÁ
krawieckiej MARIE URBANIECOVÁ
perukarskiej EVA RADOVÁ
rekwizytorskiej JÓZEF KUREK
kierownik techniczny ANTONÍN BENEK
brygadier sceny ROMAN SEKULA
światło MARTIN WALENTA, KAMIL CIENCIALA
dźwięk RICHARD DAMEK, JOSEF MIKULÁŠEK
garderobiana KAMILA KUMPANOVÁ
fryzjerka JARMILA DRŽÍKOVÁ
rekwizyty SILVIE URBANIECOVÁ
montażysti dekoracji ROSTISLAV MIŠURA, JOSEF RADA, ALEŠ SZOTKOWSKI

redakcja JOANNA WANIA
projekt okładki KRZYSZTOF MAŁACHOWSKI
zdjęcia KATEŘINA CZERNÁ
opracowanie graficzne i skład MARIAN SIEDLACZEK
druk PROPRINT, S.R.O. ČESKÝ TĚŠÍN

PRAWA AUTORSKIE DOTYCZĄCE WYSTAWIENIA TEGO SPEKTAKLU REPREZENTUJE
AGENCJA DILIA, UL. KRÁTKÉHO 1, PRAHA.

TĚŠÍNSKÉ DIVADLO ČESKÝ TĚŠÍN, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE,
ZŘIZOVATEL MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ, OSTRAVSKÁ 67. 737 35 ČESKÝ TĚŠÍN
TEL.: 558 74 60 22-23, FAX: 558 71 33 72, E-MAIL: INFO@TDIVADLO.CZ, WWW.TDIVADLO.CZ

CENA 15 Kč